

STORTINGET

Representantforslag 241 S

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar
og Tobias Drevland Lund

Dokument 8:241 S (2024–2025)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Tobias Drevland Lund om innføring av lobbyistregister på Stortinget

Til Stortinget

Bakgrunn

PR- og kommunikasjonsbyråer sysselsetter i Norge hundrevis av arbeidstakere som hver dag går på jobb med mål om å påvirke politiske beslutningsprosesser. På byråenes kundelister står ofte kapitalsterke aktører som har både betalingsevne og -vilje til å bruke betydelige summer på å påvirke de folkevalgte.

At det finnes et såpass betydelig marked for påvirkningstjenester, tyder på at påvirkningsbransjens kunder opplever å få valuta for pengene. Dette er kanskje godt nytt for den som har et markedsføringsbudsjett stort nok til å kjøpe en plass på kundelista til First House eller Try, men for folk flest og demokratiet er det svært dårlig nytt.

I takt med påvirkningsbransjens vekst har det også blitt stadig mer utbredt at tidligere statsråder, statssekretærer og stortingsrepresentanter melder overgang til stillinger i påvirkningsbyråer, hvor de i tjeneste for byråenes kunder omsetter kontaktnettverk og politisk knowhow til klekkelige honorarer.

Det kan tjene som en illustrasjon på omfanget at VG i 2022 kunne melde at minst 50 tidligere stortingsrepresentanter på daværende tidspunkt hadde adgangskort til Stortinget samtidig som de livnærte seg av påvirk-

ningsarbeid på vegne av blant andre tobakksindustrien, dagligvarebransjen og sjømatnæringen.

Forslagsstillerne er kraftig bekymret over denne utviklingen og mener veksten i påvirkningsbransjen er i ferd med å utgjøre et betydelig problem for det norske demokratiet. Dersom folk flest blir sittende igjen med inntrykket av at pengesedler har større påvirkning på politikernes beslutninger enn stemmesedler, og at skillet mellom toppolitikere og næringsinteresser er uklart, risikerer man at tilliten til det norske demokratiet forvitrer.

Innføring av registreringsplikt for lobbyister

En av grunntankene bak offentlighetsprinsippet i norsk forvaltning er at innsyn og offentlighet kan motvirke korrupsjon og styrke allmennhetens tillit til de folkevalgte og demokratiet. Med påvirkningsbransjens voksende innflytelse er det oppstått et behov for å få på plass lovverk for å sikre økt innsyn i samrøret mellom politikere og lobbyister.

Forslagsstillerne mener derfor det må opprettes et lobbyistregister for å bidra til økt åpenhet og tilrettelegge for at offentligheten sikres enkel tilgang til informasjon om hvilke særinteresser som bedriver lobbyistvirksomhet overfor de folkevalgte, og hvordan dette påvirkningsarbeidet foregår.

I land som Irland, Canada, Frankrike, Tyskland og Finland finnes det allerede ordninger spesielt myntet på å sikre åpenhet rundt påvirkningsbransjen og kapitalsterke særinteressers bruk av pengesedler for å påvirke politiske beslutningsprosesser. Per i dag har minst 15 europeiske land innført en form for registreringsordning for lobbyister. Også i Europaparlamentet har det

blitt innført lignende ordninger for å sikre åpenhet rundt lobbyistvirksomhet rettet mot EU-parlamentariskere.

Lovfesting etter finsk modell

Et norsk lobbyistregister kan utformes etter modell fra det finske Öppenhetsregistret, som ble innført 1. januar 2024 og er det første av sitt slag i Norden. Den finske ordningen pålegger med hjemmel i den finske åpenhetsloven juridiske personer og selvstendig næringsdrivende som bedriver lobbyistvirksomhet rettet mot folkevalgte parlamentariskere, partigruppenes rådgivere, regjeringsmedlemmer eller departementenes politiske ledelse, å registrere seg som lobbyist og å innrapportere hver enkelt lobbyistaktivitet de gjennomfører.

I den finske åpenhetsloven defineres påvirkningskommunikasjon som

«kommunikasjon med formål om å påvirke forbedelsen eller avgjørelsen i en sak ved å fremme bestemte interesser eller målsettinger.»

Bestemmelsen omfatter aktører som fremmer egne interesser, men også aktører som gjør dette på vegne av en klient ved å fremme klientens interesser mot betaling. Videre er virksomheter som gjennomfører kommersiell påvirkningskommunikasjon også pålagt å innrapportere aktiviteter som gjennomføres for å bygge nettverk som kan benyttes senere, også når det ikke skjer på oppdrag fra klient.

Det finske åpenhetsregisteret er underlagt den finske riksrevisjonen, som årlig framlegger en årsmelding om driften for Riksdagen. Riksrevisjonen kan ilegge bøter ved manglende etterlevelse av regelverket og har en egen komité som beslutter om bøter skal ilegges.

Forslagsstillerne merker seg at det også i tidligere stortingssesjoner har blitt framsatt representantforslag om å opprette register for lobbyistvirksomhet rettet mot stortingsrepresentanter, jf. Dokument 8:4 S (2013–2014), Dokument 8:26 S (2017–2018), Dokument 8:165 S (2021–2022), Dokument 8:223 S (2022–2023), Dokument 8:2 S (2023–2024) og Dokument 8:11 S (2023–2024).

I samtlige av disse representantforslagene har det vært foreslått at lobbyistvirksomheten skal reguleres gjennom å opprette en ny bestemmelse i Stortingets forretningsorden. Da Stortingets forretningsorden er Stortingets eget prosedyrereglement, som regulerer Stortingets egen virksomhet, vil en slik løsning nødvendigvis måtte legge innrapporteringsplikten på stortingspolitikere, og ikke på lobbyistene selv. Forslagsstillerne er av den oppfatning at hovedansvaret for å innrapportere påvirkningsaktivitet bør hvile på den som initierer påvirkningen, og ikke kun den som er mål

for denne, og mener derfor at en lovfesting etter finsk modell er nødvendig, i tillegg til regulering i Stortingets forretningsorden.

En registreringsordning hjemlet i lov vil åpne for at også lobbyistvirksomhet som fysisk finner sted utenfor Stortinget, vil kunne omfattes av registeret, noe regulering gjennom Stortingets forretningsorden ikke ville kunnet gjøre. I flere europeiske land, deriblant Finland, er registreringsplikten knyttet til innholdet i kommunikasjonen, og ikke hvor den gjennomføres. Etter forslagsstillerne syn er det derfor ønskelig med en slik reguleringsform for å fange opp lobbyisme uavhengig av hvor den finner sted, samt for å motvirke at lobbyistaktivitet flyttes ut av Stortinget ved innføring av en registreringsplikt hjemlet i Stortingets forretningsorden.

En lovfesting vil også kunne åpne for at brudd på reglementet kan sanksjoneres med bøter eller andre sanksjoner, noe forslagsstillerne mener forvaltningen bør ha adgang til å gjøre for å påse at lovverket etterleves. Her kan igjen den finske modellen, hvor Riksrevisjonen kan ilegge bøter ved manglende etterlevelse av regelverket, fungere som inspirasjon.

Uavhengig av forslaget om å innføre et lobbyistregister hjemlet i lov mener forslagsstillerne at det uansett bør innføres en ny bestemmelse i Stortingets forretningsorden som pålegger registrering av besøk partigruppene og representantene mottar til Stortinget som gjøres i lobbyismeøyemed. Registeret bør være offentlig tilgjengelig og inneholde informasjon om lobbyistens identitet, hvem denne representerer, hvilken sak det gjelder, og hvem vedkommende har vært i kontakt med.

Opplysningsplikt for statsråder og statssekretærer

Stortinget vedtok 27. november 2018 at (Vedtak nr. 55 (2018–2019)):

«Stortinget ber regjeringen utrede og sende på høring forslag om endring i lov om registrering av regjeringsmedlemmers verv og økonomiske interesser. Herunder opplysningsplikt for statsråder og statssekretærer til å registrere sine tidligere oppdragsgivere og oppdragenes innhold der vedkommende, de siste to år før tiltredelse, har arbeidet med å fremme politiske eller næringsmessige interesser.»

Ifølge regjeringen nedsatte Kommunal- og distriktsdepartementet høsten 2019 ei arbeidsgruppe for å utrede forslaget. Arbeidsgruppa leverte sin utredning i juni 2022, men regjeringen har ennå ikke sendt forslag om endring i lov om registrering av regjeringsmedlemmers verv og økonomiske interesser på høring (jf. Meld. St. 4 (2024–2025)).

I svar på skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Seher Aydar høsten 2024 (Dokument nr. 15:228 (2024–2025)) opplyste digitaliserings- og forvaltningsminister

Karianne O. Tung at Kommunal- og distriktsdepartementet hadde innholdet i rapporten til vurdering som del av et større arbeid med å vurdere endringer i lov 30. november 2012 nr. 70 om registrering av regjeringsmedlemmers, statssekretærers og politiske rådgiveres verv og økonomiske interesser, og at et høringsnotat etter planen skulle være klart «innen utløpet av 2024».

Det er etter forslagsstillernes syn uholdbart at det nå nærmer seg å ha gått sju år siden Stortinget vedtok å be regjeringen sende forslag til lovendring på høring. For å sikre at dette vedtaket blir fulgt opp med høring og forslag til lovendringer, foreslår forslagsstillerne derfor at Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i lov om registrering av regjeringsmedlemmers, statssekretærers og politiske rådgiveres verv og økonomiske interesser.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg med mandat til å utrede hvordan et lobbyistregister

hjemlet i åpenhetsloven eller annen egnet lov kan innføres, og på bakgrunn av utvalgets arbeid komme tilbake til Stortinget med lovforslag om innføring av et slikt register. Forslaget må inneholde registrerings- og innrapporteringsplikt for lobbyister som bedriver påvirkningsarbeid overfor stortingsrepresentanter, Statsministerens kontor eller den politiske ledelsen i departementene, og åpne for at forvaltningen har adgang til å ilegge sanksjoner ved brudd på reglementet.

2. Stortinget ber Stortingets presidentskap utrede og legge frem forslag til hvordan en registreringsordning for lobbyister som oppsøker Stortinget for å påvirke forberedelsen eller avgjørelsen i en sak, kan innføres gjennom endringer i Stortingets forretningsorden.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre lov om registrering av regjeringsmedlemmers, statssekretærers og politiske rådgiveres verv og økonomiske interesser slik at tidligere oppdragsgivere samt innholdet i oppdraget skal oppgis.

10. april 2025

Marie Sneve Martinussen

Seher Aydar

Tobias Drevland Lund

